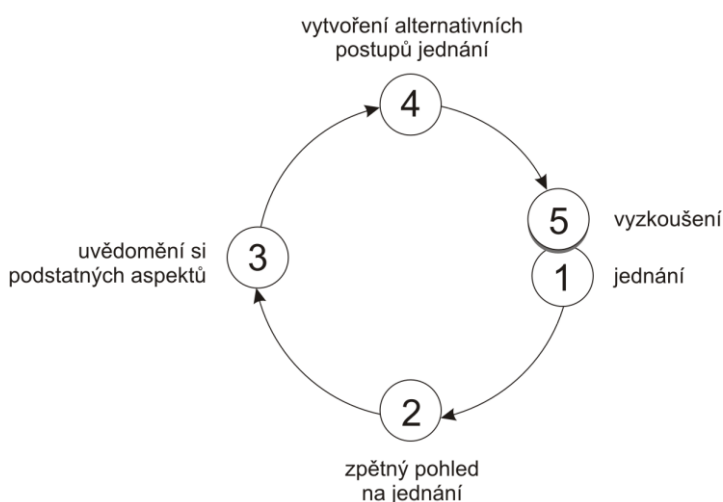

3.7 Reflexe

Popisujeme ideální proces zkušenostního učení jako proces, ve kterém se střídá jednání a reflexe. Korthagen (1985) rozlišuje v tomto procesu pět fází: jednání, zpětný pohled na jednání, uvědomění si podstatných aspektů, vytvoření alternativních postupů jednání a vyzkoušení, které je samo o sobě novým jednáním, a tudíž východiskem pro nový cyklus (viz obrázek 3.2). K tomuto pětifázovému modelu budeme odkazovat v této knize jako k *modelu ALACT* (pojmenovanému podle začátečních písmen oněch pěti fází v anglickém jazyce).

Zde je příklad studentky učitelství, Judith, procházející fázemi modelu ALACT pod supervizí vzdělavatele učitelů:

Judith je naštvaná kvůli studentu Jimovi. Má pocit, že Jim se soustavně vyhýbá jakékoli práci. Dnes si toho opět všimla. V minulé hodině dostaly děti úkol, na němž mají ve dvojicích pracovat celkem tři hodiny a na konci odevzdat písemný referát. Dnes, ve druhé hodině, čekala Judith, že všichni budou pilně pracovat na úkolu a využijí čas k tomu, aby se s ní radili. Zdálo se však, že Jim se zabývá něčím úplně jiným. Judith reagovala: „Á, zase neděláš to, co máš. Myslím, že vy dva zase úkol nesplníte! (*fáze 1: jednání*)

Obrázek 3.2. Model ALACT popisující ideální proces reflexe. Ve fázi 3 se může objevit potřeba částí teorie. Ty může dodat supervizor, ale přizpůsobí je specifickým potřebám učitele a reflektované situaci.

Během supervize si Judith ještě víc uvědomuje svou podrážděnost i to, jak ovlivnila její jednání. Když se jí supervizor zeptá, jaký účinek měla asi její slova na Jima, uvědomí si, že její podrážděná reakce možná na oplátku naštvála Jima, který tak bude ještě méně motivován na úkolu pracovat (*fáze 2: zpětný pohled na jednání*).

V průběhu této analýzy si Judith uvědomí stupňující se negativismus mezi ní a Jimem a dospívá k názoru, že taková cesta vede do slepé uličky (*fáze 3: uvědomění si podstatných aspektů*). Neví však, jak eskalaci zabránit. Její supervizor jejímu zápasu rozumí. Přichází také s některými teoretickými názory na nárůst napětí ve vztahu mezi učitelem a žákem, např. častý vzorec popisovaný jako „více téhož“ (viz Teorii s velkým T, jež stojí v pozadí: Watzlawick, Weakland & Fisch, 1974) a návod na snížení napětí skrze změnu tohoto vzorce, větší empatie a záměrně pozitivní reakce. To je začátek *fáze 4: vytvoření alternativních postupů jednání*. Judith porovnává tento návod se svým nutkáním být ještě přísnější a ještě víc Jima nutit. Nakonec se rozhodne *vyzkoušet* (*fáze 5*) pozitivnější přístup s větší empatií, zahájený otázkou, co má Jim v plánu. K tomu dojde nejprve při supervizní schůzce: supervizor požádá Judith, aby si takové reakce procvičovala, a přidává minicvičení v používání „pocitových slůvek“. Po vyzkoušení tohoto nového přístupu ve skutečné situaci s Jimem a následné reflexi se fáze 5 stává první fází dalšího cyklu modelu ALACT, čímž vzniká spirála profesního rozvoje.